

עומקא דפרשה

ת"ת גדול מכבוד או"א
האב שמחל על כבודו
כיבוד אשת אב

בס"ד ערש"ק ד' ניסן תשע"א
כיבוד אב בפרעון חובותיו
קיום רצון וציווי האב

פר' קדושים - בעניני כיבוד ומורא או"א

בדין קיום רצונו וציוויו של אביו

הבה"ח חיים יוסף קרמר - ישיבת פוניבז'

בחי מהר"ל דיסקין עה"ת פר' ויחי עה"פ ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך ועשית עמדי חסד ואמת כו' אל נא תקברני במצרים כתב "ק"ק למה היה צריך לבקש ממנו בדרך בקשה ולא גזר עליו בתורת כיבוד אב אלא מפני שיעקב אע"ה רצה שישבע לו א"כ יהיה כמו הנשבע לקיים את המצוה (שבועות כ"ז) דלא הוי שבועה ע"כ ביקש ממנו בדרך בקשה כדי שיהיה ברצונו הטוב ועל דיבוריו יכול להשביע אותו.

והנה דבר ברור שדין כיבוד אב הוא לא רק כשהאב מצוה, אלא גם כשרוצה שיעשה עבורו. וממילא דברי המהר"ל צ"ב דמה לי שלא ציוהו אכתי הא יעקב רוצה שיוסף יעלהו ממצרים והדר ה"ל נשבע לקיים את המצוה ואף שלא רצה יעקב שיהיה על יוסף חיוב מדין כיבוד אב להעלותו שהרי רצה שיוכל להשביעו מה אכפ"ל, כיון שרצה שיוסף יעשה זה עבורו שוב מדין התורה ממילא הוא מחוייב בכיבוד אב וסוף דמהני אם האב אמר לא בעינא, שיכול למחול, זהו רק אם מוחל על עצם רצונו שיעשה בנו דבר עבורו אבל אם עומד ברצונו לא מצינו ששייך מחילה על הדין כיבוד אב שהוא דין התורה ממילא, ועמדו בדבריו.

אמנם נראה בביאור הדברים דהנה כשהאב מצוה על בנו לעשות הדבר, נוסף גם דין מורא מלבד הדין כבוד וזהו דוקא בציווי וכמבוי בהמקנה קידושין לא. ונר' דכל סברת המהר"ל ד' להחשיבו נשבע לקיים את המצוה לא שייכא רק כשיש לו חיוב מצד הדין מורא שמגיע מחמת הציווי ולא כשחייב מצד הרצון. והביאור, שכשבא לקיים מצות אביו מפני רצונו מה שמחייבו כעת לקיים, הא הרצון שאביו רוצה כעת. ומה שרצה כך גם לפני זמן, ל"ש לומר שזהו כעת מחייבו לקיים הדבר. אולם כשאביו ציוה עליו, ע"כ גם אחר זמן כשמקיים הציווי, הרי הציווי של אז הוא המחייבו כעת לקיים. וע"כ, כשיוסף יקיים מצות אביו אחר מיתתו, הרצון שהטיל את החיוב לכך, אינו רצונו שהיה בתחילה. אלא הרצון האחרון שלפני מיתתו. ועל רצונו שרצה בתחילה, ל"ש לומר שכבר אז כיון שרצה על הזמן של אחר מיתתו, שוב הוא כבר מחוייב על הזמן הזה ותו לא יוכל לישבע. משא"כ אם היה מצוהו, דאז כבר כעת הציווי של עכשיו, מחייבו על הזמן של אז מצד דין מורא. הגדרת הדבר, שכשמחוייב לקיים ציווי, הרי פעולת הציווי היא מחייבתו. ע"כ גם כשציוה בתחילה דיכו לבסוף לקיים פעולת הציווי שהיה בתחילה ע"כ כבר כעת מחוייב הוא על הזמן של אח"כ וע"כ אינו יכול לחייבו על הזמן של אח"כ מתורת שבועה. אולם ברצון אין הדין לקיים את פעולת הרצון, אלא מהות הענין שהאב רוצה, וע"כ מחשבת הרצון שבתחילה אינה כלל יוצרת מחייב על הזמן של אח"כ. אלא מהות הדבר שרוצה בסוף לפני מיתתו רצון זה הוא המחייבו על אח"כ. אמנם צריך להוסיף, שבציווי כעת כבר נשלם המחייב שלו לזמן של אח"כ. ונהי שאם אח"כ יחזור בו האב מציוויו, שוב לא יצטרך לקיימו, אי"ז כי עדיין אין הציווי מספיק לחייב רק בצירוף מצד רצונו שלבסוף, אלא שאם אח"כ לא ירצה האב, שוב יעקר מכאן ואילך הדין לקיים, כיון ששוב אין ענין מורא שייך בזה. אבל כ"ז שלא חזר בו, הציווי של עכשיו שנאמר כעת כשרוצה, היא לבד מהוה מחייב ממשלם על הזמן של אח"כ וע"כ שוב אינו יכול לישבע דמחוייב ועומד הוא לגבי הזמן של אח"כ.

ויתכן ראייה לזה, מדברי התוס' ישנים כתובות דף מ. (ד"ה א') אהא דמבואר שם שלא דעשה דלו תהיה לאשה ידחה ל"ת כיון שאי אמרה לא בעינא ליכא לעשה כלל, והק' הרי" עזרא למה צריך קרא דאין עשה דכיבוד דוחה שבת (כגון שאמר לו אביו בשבת שחוט לי בשל לי) הא ליכא עשה דאי אמר לא בעינא מי איתיה לעשה כלל וי"ל דהתם מ"מ מיד כשציוה אב הוי עשה לעשות מצותו. ואולי כוונתם,

המושך בעמ' 2 <<

בענין כיבוד אב בפרעון חובותיו

הבה"ח חיים וורמסר - ישיבת גרודנא באר יעקב

כתובות צא, ב ההוא דשכיב ושביק קטינא דארעא וכו' ההוא מצוה הוא דקעבדיתו מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם, וע"ש. ומבואר דלא היו חייבים בזה אלא רק כיון שכבר שלמו יכל הבע"ח טעון שהוא עבור פרעון חוב אביהם. והקשו תוס' ב"ב קנא אי מהא דמשמע בסוגיא שם דהוא חובה וכופין ע"ז, ותירצו דיש לחלק בין אם הניח להם אביהם אחריתו נכסים דכה"ג כופין לבין שלא הניח להם אחריות נכסים. ובפשוטו כוונתם לחלק אם הניח קרקעות או מטלטלין, דבהניח קרקעות משום שנשתעבדו להחוב לפיכך כופין ע"ז אבל מטלטלין שלא נשתעבדו אין כופין (ויש בראשו דעות חלוקות בזה וכ"מ). וכן מפורש בדברי התוס' כתובות פו, א ד"ה פריעת בע"ח, ופירשו דבלא הניח להם אביהם אחריו"נ אלא מטלטלין כיון שכל החיוב לפרוע אינו אלא מצוה, והיינו מצות כבוד אב, ומצות כבוד אב אין כופין עליו משום דמתן שכרה בצדה.

אמנם הביאו שם מ"ש רש"י כתב בי שמה שאין כופין בלא הניח להם אחריות נכסים הוא משום דהוי מצוה דרבנן בעלמא ואין כפי' אלא במצות עשה מדאורייתא, ותמהו עליו דאשכחנא דאף בדרבנן כפינן, וצ"ת אמאי נייד רש"י מ"ש תוס' דיש כאן מצות כיבוד אב.

ובפשוטו י"ל בדעת רש"י עפ"מ"ש בהג"א כתובות שם דכ"מ שכתבו תוס' (וכ"כ הרא"ש) שיש מצות יתומים לפרוע חובת אביהם הוא רק למ"ד משל בן אבל למאי דק"ל דמשל אב אינו חייב, וממילא ס"ל לרש"י דכיון דהכי ק"ל משל אב ע"כ אין חיוב זה ממצות כבוד אב שלא מצוה מדרבנן בעלמא. אלא שא"כ צ"ע למה בהניח להם אחריות נכסים כופין ע"ז דהא משל אב ק"ל ואין כאן אלא מצוה מדרבנן לא כופין עלה. ובקו"ש כתובות שם כתב בזה דמבוי בזה היסוד המבוי בשו"ת הרשב"א סי' שע"ה דשייך שיהיו נכסים למת דכיון שזיכו לו לצורך הקבורה, והכא נמי הנכסים שמשועבדים להחוב נשארים כברשות המת שיוכלו ליפרע מהם. ודברי חידוש הם.

אמנם הישוב בזה דהנה בעיקר מש"כ תוס' דבהניח להם אחריות נכסים כופין צ"ב מהיכ"ת לזה דהרי מצות כבוד אב ל"ש דאי משו"ה לא כיפינן, ורק משום מצות פריעת בע"ח, וזה לכאוי ל"ש ביתומים לא מבעיא למ"ש רש"י דילפי לה מהן צדק, אלא אפי' לשאר ראשו דילפי מוהאיש אשר אתה נושה בו לכאוי סו"ס צריך שיהי המתחייב בעצמו קיים כדי ויקיים מצוה ומהיכ"ת שבנו יהי מחוייב בקיום המצוה, וביאור"ד איתא בביהגרא"א ריש סי' קז וז"ל כמו שכופין וכו' ר"ל לאו שום כבוד אביהם דאין כופין וכו' אלא שמצוה עליהם מן התורה כמו על הלוח עצמו וכמ"ש בפ"ק דקידושין וכו' עכ"ל. מבוי בדבריו דבנכסים חייב האב לפרוע מהם מוגדרים הם כבעלים תחתיו ולא כיורשין סתם, וממילא חייבים בפרעון החוב מהנך נכסים. ועי' שמ"ע סק"א בזה. [ואף הביאור דהמצוה לפרוע היא גופה סיבה להחזיק השעבוד בהנכסים האלו דלא תם הסיבה במות האב, אלא סיבה משום היתומים].

ובעוד אופן י"ל דשי' רש"י דאי משום כבוד אב, היו כופין ע"ז, משום מ"ש הרמב"ם פ"ה מממרים הא' דמבזה כופין ב"ד ע"ז וכי המנ"ח ר"יב אות' ד' דאע"פ שאין כופין על כיבוד אב מ"מ בזיון הוא בכלל מורא וכופין עליו כאן כשלא פורע חוב אביו הו"ל בזיון אביו ובזה כופין משום מורא, וע"כ ממה לא כופין שבזה ל"ש דין כיבוד אב, ואולי משום דמורא ל"ש אחר מיתה, וכמבוי ברמב"ם ובחינוך שלא הזכירו דין מורא לאחר מיתה, וכמ' בקידו' לא, ב שהוזכר מכבדו בחייו מכבדו במותו אבל מורא לא הוזכר כלל שיהיה חיוב אחר מיתתו.

בענין ת"ת יותר מכיבוד אב ואם

הבה"ה אהרן אוריאל אלפיי - ישיבת פורת יוסף גאולה

אמרו בפאה פ"א מ"א אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעוה"ב כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם. ובפיה"מ להרמב"ם "וכשתחקור על הענין הזה תמצא ת"ת שקול כנגד הכל כי בת"ת יזכה האדם לכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה" (ועיין בספר מעשה אורג אירושלמי עוד פירוש לכנגד כולם ועיין בלחם שמים (מהדו"כ) בענין ת"ת שאינו מביא לידי מעשה ועיין בתו"ט ד"ה ות"ת ובחידושי מהרי"ח ושונים לדוד שם).

ובירושלמי פאה פ"א ה"א (ז: מוילנא) ר' ברכיה ור' חייא בכפר תחומין חד אמר אפילו כל העולם כולו אינו שוה אפילו לדבר אחד מן התורה וחד אמר אפילו כל מצוותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה (וע"ש ובמו"ק ט: ומה שהקשה במשנה ראשונה פאה הנה שאני מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים כבמו"ק שם ואף תירוצו תמוה למתבונן ועיין במהרש"א אמ"ק שם ועיין במראה הפנים אירושלמי שם וע"ש לקצר).

ובמגילה טז: אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא גדול ת"ת יותר מכיבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש (ועיין בליקוטי חבר בן חיים אט"ז בסימן ר"מ ס"ק ט"ז ובטורי אבן ומרש"א אמגילה שם ובשו"ת מחנה חיים ח"א סימן פ"ה מה שהאריך בזה).

והנה ברמב"ם פ"ו מהל' ממרים הי"ג כתב ז"ל "אמר לו אביו השקיני מים ומצוה לעשות אם אפשר למצוה שתעשה ע"י אחרים תעשה ויתעסק בכבוד אביו שאין מבטלין מצוה מפני מצוה ואם אין שם אחרים לעשותה יתעסק במצוה ויניח כבוד אביו שהוא ואביו חייבין בדבר מצוה ות"ת גדול מכיבוד אב ואם". ע"כ. ובפ"ג מהלכות ת"ת הי"ג כתב ז"ל "אין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד ת"ת אלא ת"ת כנגד כל המצוות כולן שהתלמוד מביא לידי מעשה לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום". ע"כ. ובה"ד כתב ז"ל "היו לפני עשיית מצוה ות"ת אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו". ע"כ. וכן פסקו הטוש"ע בסימן ר"מ סעיף י"ג וברמ"ו סעיף י"ח.

והנה הא קשיא מה הוסיפו בזה דת"ת גדול מכיבוד אב ואם הא אין חילוק ביניהם כנ"ל, ועוד זאת הרמב"ם שכתב דת"ת גדול מכיבוד אב ואם בסוף ההלכה דכיבוד אב ואם ומצוה לעשות חזינן דת"ת יותר וכן דייק בשו"ת מחנה חיים חלק א' סימן פ"ה וע"ש וכתב הפרי חדש בליקוטים אות י"ג בנוסף ההלכה בסוף סימן ר"מ שאין צריך חילוק מחוץ לעיר ללמוד תורה אין האב יכול לעכב בעדו משא"כ כשנמצא בעיר צריך לשרת את אביו ולחזור לתורתו כברמ"ו סעיף י"ח והביאו הפתחי תשובה וכן כתב החסד לאלפים באות י' ז"ל "ת"ת גדול מכובוד אב ואם ודוקא במקום שצריך להתבטל מלהתלמד ולראות סימן יפה בלימודו בשביל כבוד אביו אז ת"ת עדיף דוגמת יעקב אבינו שהיה לומד בבית עבר ולא נענש על אותם שנים אבל לא מסתבר שיהא הבן יושב ולומד כל היום ולא יהא לאביו מי שישמשנו ויצטער צער בנפש הא ודאי פשיטא שאין תורתו רצויה כי עת לכל חפץ זמן תורה לחוד זמן עבודה לחוד תדע שהרי לדידן מבטלין ת"ת אפילו משום תפילה דרבנן וזה ברור. ע"כ. וכ"כ הערה"ש (אות ל"ו) דזה הכונה גדול ת"ת מכיבוד אב ואם, אמנם המגילת ספר על הסמ"ג עשין י"ב כתב דאין חוב להפסיק מלימודו לכיבוד אב ואם דאף אביו חוב ללמודו תורה ונראה לו יותר דלא חשיב מצוה עוברת דיכול לעשותה אחר הלימוד, וכן נראה מן הפרישה סי' ר"מ סק"א (וע"ש ובברכ"י או"ח סימן ל"ז ואכמ"ל).

ובשו"ת מחנה חיים ח"א סימן פ"ה נשאל במי שתורתו אומנותו ודר בריחוק מקום מאביו אם צריך לבא אצלם לקיים מצות כיבוד אב ואם או שת"ת קודם למצות כיבוד ועי"ש מה שהאריך וכתב דאף אביו חייב בת"ת וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות ממרים הי"ג בסוף ההלכה "שהוא ואביו חייבים בדבר מצוה" ולבסוף העלה דאין צריך ליסע ממקום למקום לכבוד אבותיו ולהיות בטל שיעורים הקבועים לו שהוא פיזור הנפש אבל ודאי אם נוסע אינו מצוה הבאה בעבירה דבידו לפטור עצמו בק"ש והרהור ד"ת ולקיים בלכתך בדרך. ע"כ. ובס' המקנה קידושין לא: (בד"ה אסתיע) כתב אמעשה באבימי שאמר לו רבי אבהו להשקותו מים והיה מתנמנם אדאיית ליה ואיסייתיעא מילתא ודרש אבימי מזמור לאסף וכתב ע"ז ז"ל יש לפרש משום דהוי קשיא ליה מה שביטל תורה משום כבוד אביו הא אמרינן בסוף פ"ק דמגילה גדול ת"ת יותר מכיבוד אב ואם כדיליף התם מיעקב שלא נענש על ששימש י"ד שנה בבית עבר אלא שיש לחלק בין כיבוד למורא דהא דאמר איזהו כיבוד ומאכילו ומשקהו היינו דוקא כשלא צויה לו אביו אבל אם אמר לו השקיני זה הוי בטל מורא דאמר שם ולא יעבור על דבריו וי"ל דדוקא ביעקב שהיה רק מצות כיבוד לחוד שלא היה אצל אביו כדי לכבדו בזה אמרו דתלמוד תורה עדיף מיניה אבל אם אמר לו אביו השקיני מים

המשך בעמ' 3 >>

בענין האב שמחל על כבודו ובזיונו

הבה"ה יוסף שחר - ישיבת בימ"ד עליון

בקידושין ל"ב: מבו' שהאב שמחל על כבודו כבודו מחול וכן הרב שמחל על כבודו כבודו מחול. ובשו"ת הריב"ש סר"כ כ' דהא דהרב יכול למחול על כבודו זה רק בכבודו אבל על בזיונו אין יכול למחול ואדרבא אסור לו למחול משום כבוד התורה ודומיא דאב שמחל על כבודו דליכא למימר שיוכל למחול לבן שיאמר לו דברי חרופין וגידופין. יעו"ש. ומשמע מדבריו דאבא פשיטא דאין יכול למחול על בזיונו והחידוש הוא ברבו וצ"ע אמאי באב פשוט דאינו יכול למחול על בזיונו טפי מרבו ואדרבא ברבו איכא סברא דכבוד התורה וכמ"ש שם הריב"ש ובאב זה לא שייך. וצ"ע.

והנראה בזה, דהנה לכא' יל"ע בעיקר החילוק מ"ש מחילה על כבוד דמהני ממחילה על בזיון דלא מהני. ונראה דהנה במנ"ח מ' ל"ג הסתפק אי כיבוד או"א היא מצוה שבין אדם לחבירו או בין אדם למקום ונפק"מ אי תשובה לבד מהני, דאי הוה בין אדם לחבירו אינו נמחל עד שירצה את חבירו, עכ"ד. וקשה דאי נימא דהוה בין אדם למקום איך מהני ע"ז מחילה וכמבו' בתוס' בסנהדרין י"ט. דכ' דאע"ג דעשה דת"ח עדיף מעשה דמלך מ"מ ת"ח יכול למחול על כבודו משום דכבודו שלו דתורתו דיליה היא משא"כ מלך כבודו רק מהתורה ולכן ל"מ מחילה ולפי"ז כיבוד או"א דהוה רק מהתורה אמאי מהני מחילה. [ועי' בדרישה סר"מ ס"ד שעמד בזה].

ונראה לומר, דיסוד החילוק בין מלך לת"ח דבת"ח כיון שכבודו שלו מהני מחילה משא"כ מלך כבודו מהתורה והיינו דהתורה לא נתנה את הכבוד למלך אלא זה לציווי לכבד את המלך ולמלך אין בעלות להפקיע את החיוב לכבודו. ולפי"ז נראה דכיבוד או"א גדר הגזיה"כ היא שצריך לכבד את האב לפי רצונו והיינו שהתורה נתנה לאב בעלות על כבודו ומש"ה מהני מחילה. ובזה התספק המנ"ח אי הוה בן אדם למקום ורק לאב יש בעלות ע"ז או דהוה בין אדם לחבירו.

ומעתה מבואר החילוק בין כיבוד לבזיון דכיבוד שפיר אפ"ל דהתורה נתנה לאב בעלות על הכיבוד וצריך לכבד את האב לפי רצונו ומש"ה מהני מחילה אבל בזיון הוא איסור על הבן לבזות את האב ולאב אין בעלות להפקיע לבן את האיסור לבזותו ולכן ל"מ מחילה. וכע"ז כ' החזו"א חו"מ סי"ט סק"ה דהאומר לחבירו הכני אע"ג דנפטר מתשלומין מ"מ עובר בלאו דלא יוסיף ולכאו' הביאור הוא כנ"ל דבאיסורין של בין אדם לחבירו לא מהני מחילה ורק בכיבוד שהוא דין מחודש שייך לומר שהתורה נתנה לאב בעלות על הכיבוד.

[אמנם יעוי' במנ"ח מ' מ"ח דכ' דמהני מחילה על הכאה. אכן ד' המנ"ח נסתרים מד' הריב"ש הנ"ל דבמנ"ח שם כ' דאף על הכאת אביו מהני מחילה ולפי"ד הריב"ש דעל בזיון לא שייך מחילה ודאי דעל הכאה לא שייך מחילה וכבר ציין המגיה במנ"ח דבשאלות כ' להדיא דעל הכאת אביו ל"מ מחילה].

ואשר לפי"ז יש לבאר ד' הריב"ש דאבא פשיטא דל"מ מחילה על בזיון מהטעם הנ"ל דלאב אין בעלות להפקיע את איסור הבן לבזותו משא"כ ברבו הא דאסור לבזותו הוא רק משום תורתו ותורתו דיליה היא ויכול למחול עליה ונמצא שאף על בזיונו יכול למחול והיינו דכל מה שאסור לבזותו הוא משום כבוד התורה וע"ז יכול למחול וע"ז כ' הריב"ש דאף רבו לא יכול למחול על בזיונו משום כבוד התורה ודומיא דאב דודאי אין יכול למחול.

[ועי' היטב בל' הריב"ש דמתחילה כ' דרבו אין יכול למחול על כבודו ואח"כ כ' דאסור לו למחול ויש לדון בעבר ומחל אם נמחל או לא].

המשך בעמ' 1 <<

בדין קיום רצונו וציוויו של אביו

מאחר ובעינין שלמעשה תרצה בשביל המצוה ע"כ אם אומרת לא בעינא מעולם לא היה כאן מצוה משא"כ גבי ציווי שמאחר וחייב לקיימו מדין מורא. מיד כשצויה כבר חל החיוב לקיים, ואם לא ירצה לבסוף הרי מכאן ואילך נעקר המצוה, אבל לא שלא היה כאן כלל מצוה וכמ"ש דבציווי של עכשיו כבר נשלם המחייב. (וכוונתם אי אמר לא בעינא שאח"כ יחזור בו, דאם כלל לא רוצה לא באנו לכלל מצות כיבוד משא"כ בלא תהיה לאשה) אולם ע"י ברכ"ש יבמות סי' ג' שלמד אחרת בכוונת התו"י. כ"ז כתבתי בדרך הצעה.

בגדר כיבוד אשת אב ובעל אב

מ. ש. - כנסת יצחק הדרה

כתובות ק"ג ע"א בשעת פטירתו של רבי וכו' אמר להם הזהרו בכבוד אמכם וכו' דאורייתא היא דכתיב כבוד את אביך ואת אמך, אשת אב הוא, אשת אב נמי דאורייתא היא, דתניא כבוד את אביך ואת אמך, את אביך זו אשת אביך, ואת אמך זו בעל אמך, וי"ו יתרה לרבות אחיך הגדול, ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה לא.

וצ"ב דממ"נ אי איכא דין לכבדן בפנ"ע וכדדרשינן מאת וכו' א"כ מ"ש קודם מיתה מלאחר מיתה הא איכא דין לכבדם ומאי תלי כלל בחיי האב ובמיתת האב, ואם הוא דין משום כבוד האב א"כ אמאי צריכנא ליתורא דאת הא כתיב כבוד את אביך וכו' ומה נתחדש באשת אב ובעל אב, ועוד דמ"ש לאחר מיתה דאכתי לא הוי כבודם.

וברמב"ם (פ"ו הלכות ממרים הט"ו) כתב דחייב אדם לכבד אשת אביו אע"פ שאינה אמו כל זמן שאביו קיים שזה בכלל כבוד אביו וכו' אבל לאחר מיתתו אינו חייב. משמע דס"ל דכיון דחלקו מקודם מיתה ולאחר מיתה היינו משום דכ"מ דחייב בכבודם הוא משום כבוד אביו וא"כ צ"ב דמה נתחדש באשת אב ובעל אב דצריכנן ליתורא דאת, ועוד דמ"ש לאחר מיתה דאכתי לא הוי כבודם.

והנה בשו"ת הגרעק"א (קמא סימן ס"ח) הקשה דהכא משמע דאינו חייב בכיבוד אב לאחר מותו ובקידושין (ל"א ע"ב) איתא דמכבדו בחייו ומכבדו במוטו וכו', והיינו דצריך לכבדו אף לאחר מיתה. וביאר דיש לחלק דענין שהוא כבוד וגדולה בעצמותו כגון לומר אבא מארי דבזה מגביה כבוד אביו זה שייך אף לאחר מיתה, וזה שאמרו בקידושין מכבדו בחייו ומכבדו במוטו וכו', אבל כבוד לעשות נחת רוח לאביו כעין מאכילו ומשקהו למנוע צערות אביו ומכלל הזה לכבד אשתו שהוא ענין נחת רוח לאביו ומניעת צער ממנו בזה י"ל דלא שייך לאחר מיתה לא איכפת להו מזה. (ולפ"ז י"ל דלאחר דציוה כן רבי לבניו אכתי הוי דאורייתא דגילה בדעתו דאיכתי לו בזה). ולפ"ז א"ש מ"ש קודם מיתה ולאחר מיתה, אמנם דעדיין קשה דא"כ אמאי צריכנן בזה לרבויה דאת ואמאי אינו מעיקר המצווה דכיבוד אב. ואולי י"ל בזה דבמצוות כיבוד אב איתא בקידושין (שם) איזהו כיבוד וכו' מאכילו ומשקהו מלביש ומכסה מכניס ומוציא, והיינו דברים דמכבד לאביו בעצמו וזה פשטות מצוות כאו"א. אמנם כגון הכא דע"י דמכבד אשת אביו, מתכבד אביו ואינו דמכבד לעצמו מה"ת דאף בזה חייב במצוות כאו"א. ולזה איכא הראיה דאת, דאף בכגון זה חייב לכבדם. (וכן משמע בתוס' ר"י הזקן דבגמ' דאיזהו כיבוד וכו' כתב מאכילו הוא בעצמו, ולכאור הא איירי אבן אמאי והא יכול ע"י שליח, ולפ"ד י"ל דאיירי אבן והביאור דהגמ' איירי רק אדברים דהוא בעצמו דעושה לאב בעצמו, אבל בדברים דעושה לאחר וע"י זה מכבד האב זהו מריבויה דאת ולא אזה איירי הכא).

המשך מעמ' 2

בענין ת"ת יותר מכיבוד אב ואם

יש לומר דמיהו עדיפא מתלמוד תורה והויה לזה מצאתי בריטב"א לקמן דף ל"ד ע"ב ד"ה ונילף ע"ש ראיתו (וכן הוא בתוס' שם ואינו משמע כן בחידושי הרמב"ן שכתב לדמות כבוד למורא ע"ש) ע"כ. וכלומר דאף כשמצוה אותו צריך להפסיק ובפעם אחת ולא תמיד ככבוד ובאמת שלמגילת ספר אינו צריך להפסיק כלל ונקוט דרך אמצעית וכן ראיתי שפסקו כן, ועין להרב בן איש חי שנה שניה שופטים אות י"ט ומה שדימה בחסד לאלפים זה לתפילה דרבנן הנה תפילה עוברת משא"כ כיבוד אב ואם יכול לכבדם אח"כ ועין באור שמח פ"א מהלכות ת"ת ה"ב ד"ה והנה ויש עוד מה להאריך בזה בעוסק במצוה פטור מן המצוה ואין כאן מקומו.

העולה לדינא:

אמר לו אביו השקני מים והוא עוסק בת"ת חייב להפסיק מתלמודו ולהשקותו ויחזור לתלמודו ואם לא אמר לו אינו חייב להשקותו.

הדר בריחוק מקום מאביו ועוסק בתורה יכול לבקר אצלם דאף בהליכתו אפשר לו להרהר בדברי תורה.

אם צריך לילך מחוץ לעיר ללמוד תורה אין האב יכול לעכב בעדו ונדחית אף מצות מורא בזה.

עבודת ה' במשנת הרה"ק מקאברין

הרב יהואל מאיר זלצמן

לרגל יומא דהילולא דהרה"ק רבי משה מקאברין כ"ט בניסן

הדבר ידוע ומפורסם שעל ב' יסודות נשענה דרכו בקודש של אא"ז מרן רבינו הקדוש רבי משה מקאברין זיעוכ"א וכפי שקיבל מרבו הקדוש מרן רבי מרדכי מליכוביטש זיע"א

א' על עניין הדביקות בה' ית' ב' שפלות והכנעה וב' ענינים אלו הובאו בהרחבה בספר ליקוטי אמריו של זקניי הלא הוא הספר אמרות משה ובספר נתיבות שלום להרה"ק מסלונים זיע"א.

ועניין הדבקות בה' אפשר לראות בקדמונים הלא זה מבואר בפירוש רש"י בסוטה מ' ב' בד"ה מודים אנחנו לך וז"ל על שנתת בלבינו להיות דבוקים בך ומודים לך עכ"ל וכן האריך בזה הפלא יועץ בערך דביקות עיי"ש.

ואילו זה שהדביקות הוא העיקר בעבודת ה' אפשר לראות ממש מפורש בדברי הרמב"ם בהלכות דעות פ"ג וז"ל צריך האדם שיכוין לבו וכל מעשיו כולם לידע את ה' ב"ה שבתו וקומו ודיבורו הכל לעומת זה הדבר עכ"ל והנה ומיניה שהרמב"ם הכליל להדיא את כל מעשיו ודיבורו של האדם ללא חילוק אז משמע שכל דיבורו גם בתורה וגם במצוות שזה נכלל בכל מעשיו לידע את ה' וכלומר איפוא שישגי את ה' ויאבה אותו וידבק בו.

וביותר הדברים מתבארים בדברי הב"ח באו"ח ס'מ"ז שכתב להדיא וז"ל דהיינו לא הלכו בה לשמה וכו' כדי שיהו דבוקים בקדושתה ובשכינתו ית' וכו' שזהו עיקר נתינת התורה לישראל עיי"ש.

ומצינו שכשהנביא ישעיה רוצה לבאר מהי המשמעות של עבירה ועוון הוא אומר (ישעיה נ"ט) עוונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אלוהיכם, וכלומר שזה מפריע לדביקות בו ית' וכן רואין שזהו המשמעות של עשיית תשובה וכמו דכתיב ושבת עד ה' אלוהיך (דברים ל' ב') ואשר כפי שכותב הרמב"ם בה' תשובה פ"ז שמשמעות הדבר של ושבת עד ה' אלוהיך זה שהתשובה מקרבת את האדם לשכינה.

ואילו לגבי שפלות והכנעה י"ל שהדבר ידוע שהראשית למבוא אהבת ה' ולעבודתו היא להרגיש כעני העומד בפתח. וכמו שכתוב בצוואת הרמב"ם שהענווה זה הסולם לעלות המעלות הרמות ואיתא במהר"ל (נתיבות עולם נתיב הענווה) כי הענווה היא הגדולה על כל הגדולות.

והנה ומעלת הענווה היא כפולה א' שהרי זבחי אלוהים רוח נשברה וכן מבואר בחולין לא מרובכם וכו' ב' ואשר רק בהכי אפשר לבקש את ה' באמת ולאפוקי ממי שמרגיש שהוא כבר רגיל וגדול בעבודת ה' שא"כ נמצא שקשה לו לבקש ה' בכל נפשו ומאודו בזמן שרצון התורה שאדם יעבוד ה' בכל נפשו וכמו דכתיב (דברים ד' כ"ט) ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך.

ובכדי שהאדם יגיע לשפלות והכנעה הרי שיש לו להתבונן היטב שהיותו שהעבודה של יהודי זה רק להמשיך ולעלות. ולא להיות במצב של עומד ולעולם הרי אין סוף וקץ להתעלות ולהתקרב לה' ית"ש, אז ממילא נמצא שאין לו שום די במה שהוא כבר הגיע. ולעולם מול מה שאפשר לו להגיע הוא נחשב כעני העומד בפתח.

וביותר יש לומר שהיות ואין סוף עד כמה הקב"ה חוקר כליות ולב עד כמה הוא עשה את כל עבודתו באמת ובמסירות נפש אז ממילא נמצא שהוא תמיד מתיירא על עצמו שמא הוא לא עבד באמת והוא רחוק ביותר מלהיחשב כעובד ה' באמת ובתמים.

וצריך לומר שהמשמעות האמיתית של ענווה זה לא לומר שאסור לו לראות על עצמו שום דבר מצוה, אלא שהמשמעות היא שהיות ואין סוף לעבודת ה' ויתכן שלפי כוחו ומוחו יחשיבו לו את מעשיו כאותו יהודי נחות דרגה שמתפקד במועט שבמועט לפי כוחו ומוחו

וכמו כן שיחשוב על עצמו שאפשר שהוא טועה במה שהוא סבור שהוא עובד ה' לשמה מאחר שיש לו בזה נגיעה לראות שהוא עושה באמת (והביא במרומי שדה ביומא ט' ב' שבזמן בית שני שפטו את החוטאים למיתה מחמת שנאת חינום ונגיעה גרמה להם לסבור שזה לש"ש. ואשר אותו הדבר יש לומר שהיות שאדם קרוב לעצמו אז ממילא הוא יכול לסבור שהוא עושה בלתי לה' לבדו ללא שום פניה בו בזמן שזה לא (אמת).

ה' יעזרנו שנזכה לעבודתו ולתורתו באמת ובתמים כרצונו ית' כל הימים אכ"י"ר.

דרושים לחברות

טלפון	שעה	מקום	נושא
052-7451481		עדיף שד"ח	גמ' נשים
050-9444377	9:00-12:00 חוץ מיום ה'		גמ' (מוכן לשלם)
054-8424322	10 עד 1 בהתמדה	קמח	דף היומי/הל' פסח - יסודי
052-7170366		בילינג דרומא	פסחים באנגלית
052-7653584	9:00 - 11:30	זכרון משה	גמ' עדיף ברכות, רש"י ותוס'
9760370		ברכפלד	גמרא
050-4101902	5:00 מ	נייד	מחשבה
052-6363938		מוקדם	פסחים גמ' רש"י
057-3135605	12:00 - 11:00	זכרון משה	כיצד מברכין/חזרה/כמות/חומש/רש"י/מוסר בענין
9790869		ברכפלד	מחפש שיעור בנ"ב באנגלית לפני העבודה
054-7242912			שיעור דף היומי
	7:05	נתיבות המשפט 111	מס' שבת פ"ב ותחילת כירה
052-7684038		זכרון משה	דף היומי
052-7625466	7:00 - 6:00	בית תפילה/משוכב נתיבות	לפחות עמוד גמרא
054-8440914			הלכות שבת
050-4111403		ברכפלד	גמרא
054-4737360	11:30-1:00 פעמיים בשבוע	בביתי	גמ' ברכות בקצב מהיר ויסודי
9740206	11:00-1:00	נאות שמחה	חיים לטוען רבני
054-9729402		בוקר וגם אחרצ'	גמ' נשים/בזיקין, ללמד אברך
9298517		יש ימים בוקר יש אחרצ'	דף היומי
057-3114454		משך חכמה	פתוח - לזמן קיץ
050-4128966			מגילה
052-7324862	5:00 - 3:00	גרין פארק	דף היומי
054-8415403	5:00 - 4:00	קרית ספר	יהודי שעובד פה
9298192	פעם בשבוע		הלכות שבת
050-4111403		ברכפלד	הלכה
052-7665106	7:00 - 5:00	ברכפלד	הלכה י"ד
052-7620812	4:00-7:00 חלקי	אוהל מנחם/קמח עד המרכז	טושיע נידה
057-3156223		חניכי חברון בשד"ח	דף היומי
054-8424322	5:30 - 4:00	קמ"ח	דף היומי
057-3101491		בביתי	דף היומי
9790869		ברכפלד	כיצד מברכין/חזרה/כמות/חומש/רש"י/מוסר בענין
9340105		זכרון משה	גמ' חולין - עמוד ליום
03-6744038		נאות הפסגה	מחפש שיעור דף היומי
054-8424663	7:00 מ	שאגת אריה/קצוה"ח	גמ' הלכה
052-7136602		ברכפלד, עדיף בביתי	נביא/פרקי אבות, וכדומה
9799833	9:15-10:45	ברכפלד - בני הישיבות	מ"ב דרשו
057-3129704	8:30-10:30 שעה מתוך	בביתי ברח' ר' יהודה הנשיא	קיצור ש"ע וחומש רש"י
057-3156223		קצוה"ח	טושיע נידה
054-8462669	10:30 - 9:00	גרין פארק	בבא מציעא
052-7614024		זכרון מאיר	דף היומי
054-8407350		זכרון משה	הלכה / מוסר
6374394	10:00 - 9:00	זכרון משה/היכל יצחק	גמיש. להשאיר הודעה
9285124		בביתי בחשמונאים	טור, ש"ע מ"ב
054-8403599	11:00 - 9:30	ברכפלד	דף היומי (רצוי אברך מבורג)
052-8952613	11:00 - 9:00	בביתי/היכל הגר"ם	מחפש שיעור דף היומי
057-3166988	8:30-11:00 יומיים מתוך א"ב ל"ד	גמיש	מתקיים שיעור בס"י יומא
050-3140972	9:30	תחלת נתיה"מ/שד"ח	שיעור דף היומי
052-7632205	10:15 - 9:15	שאגת אריה	הלכות סת"ם
	7:45	אוה"ח 27 - חניכי הישיבות	מ"ב הלכות שבת
050-2553310			הלכות מקוואות
052-7697695	9:00-11:30 חצי שעה מתוך	חפציבה	הלכות סת"ם
054-9761746			מס' ברכות דף ליום
050-4106417	10:30 - 9:00	ברכפלד ר"ע	קידוש גמ' רש"י עם הבנה/הל' דינים ש"ע ונ"כ
050-4171130	10:30 - 9:30	ברכפלד	חובות הלבבות
052-7617912			ביאורי תפילה (עולת תמיד)
052-7617912		גבעה צפונית	חפץ חיים (לא ככולל)
052-7617912			נשים (בדיעבד בזיקין)
052-7526975			משניות זרעים בענין
052-7617912		גבעה צפונית	

בוקר

אחר צהריים

ערב

תחנה

לחסוך ראייה אחת - כמה שווה!!

כמה מתאים הזמן והמקום לספור נורא ששמעתי מבעל המעשה, הרב עקיבא ש. שליט"א מלונדון, מתלמידי החב"בים של מרן הרב ואזנר שליט"א. לפני שש שנים בדיוק, בסוף חודש אייר, חל הבר מצוה של בנו היניק וחכים, האבא הביטיח לבנו פרס, שהם יסעו לארץ ישראל בסוף חודש ניסן, למרן בעל שבת הלוי שליט"א, שהוא יניח לו את התפילין בפעם הראשונה, כנהוג להתחיל הנחת תפילין חודש לפני הבר מצוה.

הכל היה מוכן, הכרטיסים למטוס וכו', הכל היה סגור. ברגעים האחרונים לפני היציאה לנסיעה מתקשר האבא לגבאי של הגר"ש ואזנר שליט"א, אנא ממך, אני עומד לנסוע עם בני הנחת תפילין הראשונה אצל הרבי, אני נוסע וחוזר מיד, תסדר לי את הענינים שהכל ילך למישרין.

נכנס הגבאי אל הקודש פנימה ואמר למרן שליט"א שתלמידו החביב עקיבא מלונדון רוצה לבא עם בנו להנחת התפילין בפעם הראשונה. מיד הבחין על פני הגר"ש שליט"א באיזו עננה, באיזשהו חוסר רצון מהענין, והפטר הגר"ש שליט"א: "גו, אם יבוא, גו..." - בערך בלשון זו, והיה נראה שהענין אצלו הוא בדיעבד ולא לכתחילה.

יצא הגבאי וטלפן לאבא ואמר לו, אינני יודע מה קרה, הרי אני יודע כמה אתה חביב אצל הרבי, וכאן אין כל כך שביעות רצון. לא יודע מה להגיד לך.

ביקש האבא מהגבאי, אנא היכנס שנית וברר לי את הדברים בדיוק, אם הרבי לא מרוצה, אני לא בא. אני שומע בקול הרבי לגמרי.

נכנס הגבאי שנית, ובסופו של דבר ניגש הגר"ש שליט"א לטלפון ואומר לאבא: "עקיבא יקירי, לשם מה הנך רוצה לבא? כדי שאניח תפילין פעם ראשונה לבנך היקר והחביב. מה כתוב בתפילין? פרשת שמע, והיה אם שמעו, אבל יש גם פרשה שלישית בקריאת שמע, פרשת ציצית, ושם יש פסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" וגו'.

אם בדרך לשדה התעופה, או במטוס, או בדרך מהמטוס לבני ברק,

אולם האבא היה בדוק חזק בדברי רבו, ולמרות שלא יכל לקבל את כספי הנסיעות בחזרה, לקח את כל אותם הכרטיסים, כתב עליהם מאחור "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" וגו', ועשה לכרטיסים אלו מסגרת יפה מאוד, והניח את המסגרת הנפלאה הזו בחדר השינה של הנער. ולפני מספר שבועות, כשהייתי בלונדון, שמעתי שוב מבעל המעשה שעד עצם היום הזה המסגרת הנפלאה עם הכרטיסים הקבועים בתוכה נמצאת בחדרו של הבחור היקר.

הגר"ש הלוי שליט"א בעצמו אמר באותו שבוע שיחה ושיעור בפתיחת זמן קיץ בישיבת חכמי לובלין, סיפר את הסיפור המיוחד הזה, ואמר שכך פסק להם למעשה, שצריכים להפסיד כל כך הרבה כסף ובלבד לחסוך ראייה אחת לא טובה.

פסק הלכה!!!
כמה מתאים פסק הלכה זה למצוה הראשונה ברפתנו "קדושים תהיו".

פסק הלכה!!!
כמה מתאים פסק הלכה זה למצוה הראשונה ברפתנו "קדושים תהיו".

פסק הלכה!!!
כמה מתאים פסק הלכה זה למצוה הראשונה ברפתנו "קדושים תהיו".

מוגש ע"י:
ארגון "משוכב נתיבות"
מרכז להצלה רוחנית

הגליון הבא
לבחורי הישיבות הגדולות
יצא לאור בס"ד בסוף ביה"ז מנ"א
בפרשת ראה
בעניני שליחות
יש לכתוב בכתב ברור באורך של 1 וחצי עד 3 עמודי דפדפת. [או מוקלד בדיסק, עד 700 מילים]
ולשלוח בצירוף שם מלא ושם הישיבה.
החידו"ת המתאימים לפרסום בעומקא ייבחרו ע"י המערכת.

נושאי הגליונות הבאים
אמור - וקדשתו
בהר - אונאת דברים
בחוקותי - ל"ג בעומר

למען עתיד ילדיך
תכנית "שמח תשמח"
ילדים עד גיל שנה.
הלוואות בפרסה של 200 תשלומים
לפרטים: הרב א. ארנפרוינד 050-4150605

ד"ת [עד 700 מילים]
יתקבלו בצירוף שם מלא וטל' בדוא"ל:
gal200@neto.bezeqint.net
או בתיבות "עומקא דפרשה":
בכניסה לאוצה"ס "בית יוסף" רח' שד"ח.
ברכפלד, ביהכ"נ "בני הישיבות" שד' יחזקאל.
בג. הדרומית, ביהכ"נ בית תפילה נתיה"מ 75.
ביהכ"נ משוכב נתיבות, נתיה"מ 90.
אין המערכת אחראית להחזיר כתבים או דיסקים.
ד"ת בדפים מתקבלים עד יום ראשון בלבד.
בדיסק ובמייל יש להעביר עד יום ג' בלילה.

ברגע האחרון!! לפני שיהיה מאוחר
ארגון משוכב נתיבות
מרכז להצלה רוחנית
057-3133330 057-3102044/8/9 057-3140000